

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institutioes Morales

In Quibus Vnivers[a]e Quaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

28. De vsu, Actu elicito voluntatis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

tum, erit duplex ratio meriti, quia id quod est ad finem delectum, habet etiam per se bonitatem. Pari ratione si fuerit mala intentio finis, & deinde ex necessitate remedium, quod vnicum apparet, eligatur, erit nouum peccatum, si id per se quodque malum sit. Illustremus rem exemplo. Si quis in adulterium animum conijciat, & ob id furtum eligat: vt habeat pecunias, quibus adulterium admittat, est etiam peccatum in electione furti, siquidem cum furtum malum esse ratione naturali constet, oporteret eo ipso adulterij voluntatem deponere. Quandoque verò in remedio, quod eligitur, non est per se bonitas, vel vitiositas, non est noua meriti, vel peccati ratio, veluti cum Titius ad necem Caij arma capit; domo egreditur, rus petit, & obuiam Caio procedit. Secundo obijcies; Sape experimur nos, etiam si sanitatem optemus, non eligere abscissionem membri, quando constat huiusmodi remedium esse necessarium ad sanitatem, eo quod difficilem membri amputationem existimamus. **Respondeo**, Quandoque a membri præcisione desistimus, eo ipso à finis intentione recedimus, & hoc semper in nobis contingit, quandoque id, quod est necessarium ad finem, difficile, laboriosum, molestum, vel arduum iudicatur: tunc enim rei difficultate, acerbitate, vel molestia deterriti, finis voluntatem exuimus atque mutamus: in qua si perseueremus, eius, quod est necessarium ad finem, difficultatem, molestiam, & magnitudinem superamus. Hac enim ratione agrotus sumit cibum, aut potionem licet amarā; & dux belli se infert in discrimina alioqui grauissima, & multa alia periculosa, acerbā, & aduersa liberi animo sustinemus. Tertio obijcies, Solū Deus ex necessitate potest nostram voluntatem mouere: ergo nullum est procreatum bonum, quod ex necessitate appetamus. **Respondeo**, In patria caelesti Deus Angelis, & hominibus manifestè perspectus & cognitus, in quo nulla potest mali ratio apparere, voluntatem beatorum spirituum ad se diligendum necessario trahit: & hac necessitate ad aliquod procreatum bonum amandum nunquam mouemur: nihilominus tamen ex conditione aliquando creatum bonum necessario appetimus, & amamus: & huiusmodi necessitatem fatemur esse, cum ex efficaci proposito, & intentione finis id eligimus, quod est necessarium ad finem propositum consequendum.

Nonò quæritur, An Deus ex electione operetur. **Respondeo**, Ex Damasceno in Deo non esse electionem propriè, & expressè sumptam, quia non agit ex consultatione rationis, quippe qui nihil ignorat, aut dubitat; at in eo esse electionem tantum latè, & generatim acceptam, prout est actus, quo voluntas inter multa vnum præ alio diligit, ac amat. In Angelis verò est propriè, & strictè electio, in quibus est consultatio, licet ex vno in aliud ratiocinando non transeat.

Cap. XXVI.

De consensu, actu elicitio voluntatis.

PRIMO quæritur, Quid sit consensus. **Respondeo**, Consensum esse actum, quo voluntas approbat, tãquam sibi placentem, sententiam con-

sultatione rationis iudicatam. Nam vt rectè docet Bonauentura: consensus est concordia voluntatis, & rationis ad aliquid faciendum. Ex quo efficitur, vt in belluis, pueris, & amentibus, in quibus nulla est consultatio, consensus quoque non fit, licet sit voluntarium in eis. Ex quo item fit, vt consensus pressus, & proprius tantum sit eorum, quæ sunt ad finem; non autem finis, quia, vt dixi, consensus propriè consequitur consultationem rationis: de fine autem non consultamus, sed de his, quæ ad finem conducunt.

Secundò quæritur, Quot modis consensus accipiatur. **Respondeo**, Trifariam accipi. **Primò**, vt est actus, quo voluntas duobus sibi obiectis bonis, iucundis, vel honestis, vel vno iucundo, & altero honesto, in vnum liberè consentiens fertur, altero neglecto. **Secundò modo accipitur**, quatenus est actus, quo voluntas bonum sibi obiectum liberè appetit, cum alioqui, vel posset non appetere, vel posset respuere. **Tertio modo accipitur** strictius, & proprius, vt est actus, quo voluntas appetit bonum rationis consultatione iudicatum: cuiusmodi enim actus est veluti approbatio eius, quod ratio consultando definiuit, atque conclusit. Quocumque modo accipiatur consensus, est libera voluntatis actio, in qua meritum, aut peccatum esse possit: quoniam licet in primo, aut secundo consensu, consultatio rationis nequaquam interueniat: est tamen libertas, qua potest voluntas vnum appetere inter plura bona iucunda, vel honesta sibi oblata; aut saltem ita potest vnum sibi obiectum bonum velle, & amplecti, vt etiam id non velle, & prosequi liberè possit.

Cap. XXVII.

De vsu, actu elicitio voluntatis.

PRIMO quæritur, Quid sit vsus voluntatis; **Respondeo**, Inter omnes conuenire. Vti, esse actum voluntatis; & propterea solum congruere his, qui voluntate sunt præditi, eo quod vsus sit actus, quo voluntas aliquid adsciscit tanquam idoneum, & aptum ad id quod appetit assequendum. Vti re aliqua, est eam adhibere ad debitum suum finem: & Abuti re, est eam assumere ad finem suæ naturæ, & conditioni contrarium. Ex quo fit, vt vsus sit in ijs bonis, quæ sunt vtilia ad finem obtinendum. quare Vti etiam, sicut eligere non est finis, sed eorum quæ referuntur ad finem: Ita vt Vti sit ex intentione finis, & consultatione rationis aliquid accommodare ad finem adipsendum.

Secundò quæritur, Quo pacto Vti strictè, & propriè apud Theologos accipiatur; **Respondeo**, Communiter Theologos Augustinum lib. 83. quæst. 30. & lib. 10. de Trinit. c. 1. secutos inter Vti, & Frui ponere discrimen: quod Frui, sit in bono desiderato, & obtento, cum delectatione suauiter, & iucundè acquiescere: ita tamè, vt eiusmodi bonum sit finis simpliciter vltimus, in quem vniuersa referatur, & ipsum in nihil aliud dirigatur; & proinde solo Deo nobis esse perfruendum: Vti verò, sit actus quo voluntas aliquid boni adhibet ad aliud consequendum; & propterea rebus procreatis, non autem Deo esse nobis vtendum. Nos verò dicamus, Frui, esse, delectari suauiter, & iucundè

BONAVENTURA.
d. 20. ar. 2.
q. 2.

De vsu
Etiam Theo-
logi. d. d. t.
BONAVENTURA.
2. ar. 1. q. 1.
Richard. d. a.
1. q. 1. Dur-
rand. q. 2.
Mar. q. 4.
a. 3. Och. a.
Gabr. 1.
d. 1. q. 1. Ar-
gent. d. 1.
9. 4. Thom. 1.
q. 16.

Dama. lib.
2. de fide
ortho. c. 22

De consen-
su trahit
S. Thom. 1.
2. q. 15.

De consultatione rationis.

PRIMO queritur, Quidnam sit consultatio in humanis actionibus. Respondeo, esse inquisitionem in re dubia faciendam. Dicimus, inquisitionem, quoniam inquisitio latius patet, quam consultatio: nam in speculandis rebus etiam est inquisitio, propterea quod aliquando quippiam est dubium: & inquirimus ad sciendum: immo etiam inquiritur in reos, & improbos, quo eorum facta plane cognoscantur, ac ut puniantur pro meritis ipsorum, nec absoluantur. Cum igitur inquisitio sit in re agenda alioqui dubia, est consultatio. Dicimus, in re dubia: quia quando res est plane comperta, nulla est inquisitio, aut consultatio. Inquisitio est excogitatio rationis, aut rei alterius utilis ad sciendum, vel ad agendum. Constat igitur consultatio ex inquisitione, & consilio in re dubia faciendam: nam consilium est rei faciendae, vel non faciendae excogitata sententia.

Secundo queritur, An consultatio sit actus rationis an voluntatis? Respondeo, Re, & substantia esse actum rationis; causa vero, & origine voluntatis. Sicut enim electio est actus voluntatis ex iudicio rationis tanquam ex origine profectus; sic etiam consultatio est actus intellectus ex proposito, & intentione voluntatis in finem tanquam ex principio surgens; nam voluntas primo in finem mentis oculos conijcit, ipsum appetit, ac vult, & per aliquod vile remedium curat obtinendum. Ex hac intentione finis ratio movetur ad consultandum de eo, quod est vile ad finem assequendum: consultatione facta iudicat ratio quid sit vile, aut inter multa, quid reliquis vilius ad finem adspiciendum, & tunc fit electio in voluntate. Ex his intelligitur merito passim dici electionem fieri ex consultatione, vel ordinatione, vel deliberatione rationis: haec enim tria idem penitus significant. Ordinatio rationis est, cum mens quippiam cognoscit, & iudicat reatum ad aliud; & ante electionem ratio id perspicit, & discernit, quod conducit ad finem. Deliberatio rationis dicitur eo ipso, quod mens iudicando decernit hoc vel illud esse vile ad finem commodè consequendum.

Tertio queritur, An consultatio solum in rationis inquisitione consistat, an verò etiam in iudicio? Caietanus docet consultationem ex inquisitione, & iudicio consistere. Alij vero putant consultationem in sola inquisitione consistere, quandoquidem consultatio nihil aliud est, nisi inquisitio eius, quod est ad finem utile in re dubia faciendam. Et certe hoc est probabilius, & verius.

Quarto queritur, An tantum consultemus ea, quae diriguntur ad finem? Aristoteles satis manifestè docet nos nequaquam consultare de fine, ut saepe iam dixi: quare non consultamus de bono iucundo, vel honesto, hoc enim bonum sui gratia appetitur, non alterius: ac in consultatio nem ac deliberationem cadit id, quod ad aliud consequendum vile apparet: consultamus enim de vili. Nihilominus tamen consultare, ac deliberari solet, utrum hoc, aut illud sit honestum, an turpè: & duobus propositis honestis, utrum sit honestius: item utrum hoc sit iucundum, an molestum, & ini-

cundum,

in bono quocunque, quod propter se appetitur, siue sit simpliciter summum, & ultimum, & cuius gratia cetera omnia appetantur, siue sit iucundum, & suave bonum, siue honestum, & pulchrum. Nam cum primum nobis iucunda bona, vel honesta obiecta sunt, statim oblectantur: & voluntas in ipsis conquiescit, & hoc est bonis perfrui: Vt vero est aliquid vltro, & liberè assequere propter aliud consequendum. Quapropter statim, atque voluntas ex consultatione rationis aliquid, quod est ad finem aptum, & accommodatum eligit, eo vitur, ut sine opratum commodè consequatur.

Tertio queritur, An in humanis nostris actionibus Vnus sit actus voluntatis re ab electione distinctus. S. Thomas aperte docet in nobis, cum quippiam agimus, primum esse intentionem finis; mox electionem eius, quod ad finem utile indicatur; & deinde usum, id est, alium voluntatis actum, quo voluntas adhibet ceteras corporis facultates ad faciendum id, quod est à nobis electum. Veluti pedibus vitur ad incessum, videlicet ad progrediendum, & perueniendum, quo vult: vitur oculis ad videndum, auribus ad audiendum; hoc est movet, & excitat aspiciendi vim & facultatem, & oculos ipsos ad intuendum id, quod appetit, & aures ad audiendum. Ceterum alij tradiderunt non esse necessarium ponere huiusmodi actum ab electione distinctum, sed sufficere efficacem electionem eius, quod est vile ad finem consequendum, quoniam eiusmodi electionem consequitur necessario actus, & motus facultatum exequentium: siquidem omnes corporis vires, quae rationi, & voluntati ex necessitate naturae subiiciuntur, statim ut adest efficax voluntatis electio, ex conditione, & necessitate sese applicant ad faciendum, quod electum est, non aliunde impeditur. Sed certe S. Thomas admodum probabiliter docet, Vnum in humanis actibus esse actum ab electione diversum; electio etenim ad duo refertur, nempe ad finem, & ad id cui praefertur consilio, & iudicio rationis id, quod eligitur: sed vsus tantum comparatur, & confertur cum fine, ad quem assequendum assumitur id, quo vitur, ut rectè docuit Richardus. Non enim est cur negemus, facta efficaci electione eius, quod est ratione iudicatum vile ad finem, voluntatem sese applicare ad id exequendum, & opere complendum: hoc autem nihil aliud est, nisi vti ceteris corporis facultatibus à natura datis ad id, quod volumus, officium obeundum. Vt verò facultatibus, nihil aliud est, nisi voluntatem sese ad opus accingentem, ceteras facultates ad id exequendum applicare & accommodare. Quicquid verò de ijs opinionibus sit, certum est, vnum ab electione distingui in his, quae agimus ministerio, & opera alicuius instrumenti extrinsecus adhibiti, quod dicitur exurere volumus, igne admouemus, quod est igne vti ad exurendum: pari ratione machinas adhibemus ad deiciendos parietes, & socios nobis adiciimus, & adiungimus tanquam administratos ad aliquid faciendum: sic vitur calamo ad scribendum penicillo ad pingendum, cultello ad sciendum.

S. Tho. 1. 2. q. 16. ar. 4. ad 1. Co. ad 3. Rich. 2. d. 1. a. 1. q. 4. Caieta. Contr. Med. 1. 2. q. 16 ar. 4.

Colligi videtur ex Almaino tract. 3. Mor. c. 2.

Rich. 1. d. 2. n. 1. q. 4.

De consultatione agit Arist. li. 3. Ethic. ca. 3.

Caiet. 1. 2. q. 14. ar. 1. Med. 1. 2. q. 14. ar. 1.

Arist. lib. 3. Ethic. c. 3.